

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ УКРАЇНИ В УМОВАХ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ

Предметом дослідження статті є інвестиційна привабливість економіки України. Мета статті – висвітлення основних проблем, що виникають перед національними та іноземними інвесторами в умовах соціально-економічної невизначеності та пошук шляхів для їх подолання. Методологія роботи полягає в розробці практичних рекомендацій для підвищення інвестиційної привабливості України. Результатами дослідження є комплекс пропозицій для поліпшення умов ведення інвестиційної діяльності в нашій державі, пов'язаних із вирішенням збройного конфлікту, покращенням законодавчого поля в сфері інвестування, оптимізацією податкової, фінансово-кредитної, страхової політики, антимонопольного регулювання, а також налагодженням партнерства з іноземними інвесторами.

Ключові слова: інвестиційна привабливість, інвестиції, інвестиційна діяльність, національна економіка, соціально-економічна невизначеність.

Видобора Владимир

ПУТИ ПОВЫШЕНИЯ ИНВЕСТИЦИОННОЙ ПРИВЛЕКАТЕЛЬНОСТИ УКРАИНЫ В УСЛОВИЯХ СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКОЙ НЕОПРЕДЕЛЕННОСТИ

Предметом исследования статьи является инвестиционная привлекательность экономики Украины. Цель статьи – освещение основных проблем, возникающих перед национальными и иностранными инвесторами в условиях социально-экономической неопределенности и поиск путей для их преодоления. Методология работы заключается в разработке практических рекомендаций по повышению инвестиционной привлекательности Украины. Результатами исследования является комплекс предложений по улучшению условий ведения инвестиционной деятельности в нашем государстве, связанных с решением вооруженного конфликта, улучшением законодательного поля в сфере инвестирования, оптимизацией налоговой, финансово-кредитной, страховой политики, антимонопольного регулирования, а также налаживанием партнерства с иностранными инвесторами.

Ключевые слова: инвестиционная привлекательность, инвестиции, инвестиционная деятельность, национальная экономика, социально-экономическая неопределенность.

Vydobora Volodymyr

WAYS OF IMPROVING INVESTMENT ATTRACTIVENESS OF UKRAINE IN CONDITIONS OF SOCIO-ECONOMIC UNCERTAINTY

The subject of the article is the investment attractiveness of the Ukrainian economy. The purpose of the paper is to highlight the main problems facing national and foreign investors in terms of socio-economic uncertainty and to find ways to overcome them. The methodology of the work is to develop practical recommendations for increasing the investment attractiveness of Ukraine. The results of the research are a set of proposals for improving the conditions for conducting investment activities in our country related to the solution of the armed conflict, improving the legislative field in the sphere of investment, optimizing tax, financial and credit, insurance policy, antimonopoly regulation, and establishing partnerships with foreign investors.

Key words: investment attractiveness, investments, investment activity, national economy, socio-economic uncertainty.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Соціально-економічна нестабільність в країні, спричинена окупаційною агресією стала визначальним фактором зниження конкурентоспроможності національної економіки, спричинивши посилення негативних змін основних макроекономічних показників, таких як ВВП, інфляція, бюджетний дефіцит, золотовалютні резерви, стратегічні запаси окремих видів ресурсів. Проте найвідчутніше ці

чинники позначилися на рівні інвестиційної привабливості України. Це загрожує дедалі більшою стагнацією економіки, адже зупинка інвестиційних проєктів через зниження довіри інвесторів та побоюваннями щодо подальших умов інвестиційної діяльності сповільнює темпи її розвитку. Відтак, питання відновлення позитивної інвестиційної динаміки в Україні наразі стає досить актуальним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми активізації інвестиційної діяльності та підвищення інвестиційної привабливості національної економіки у наукових працях висвітлювали такі вітчизняні науковці як: В. Берестенко, О. Вовченко, Н. Коваль, Л. Лабезник, В. Мотриченко, С. Якубовський та інші.

Невирішені раніше частини загальної проблеми. Проведені дослідження не можна вважати завершеними, оскільки Україна постійно постає перед новими соціально-економічними та політичними викликами, що вимагають пошуку нових рішень щодо залучення інвестицій.

Постановка завдання. Метою статті є пошук шляхів підвищення інвестиційної привабливості України в умовах соціально-економічної невизначеності.

Виклад основного матеріалу дослідження. З 2013-2014 рр. в Україні простежується погіршення економічного і соціального становища, що на думку багатьох вітчизняних науковців, значною мірою зумовлює збройний конфлікт у країні. Зокрема Я. Жалило [1] зазначає, що нестабільність на Сході країни має на меті остаточно зруйнувати інвестиційну привабливість України, створити постійний соціальний конфлікт, завдати максимальних збитків економіці та викликати її дестабілізацію.

Д. Махортих [2] підкреслює, що внутрішні ризики розвитку економіки України, пов'язані з подіями на Донеччині та Луганщині, призводять до скорочення виробництва в регіонах, погіршення умов залучення зовнішнього фінансування, зростання видатків бюджету на фінансування силових відомств і відновлення зруйнованої інфраструктури. Внаслідок непрямой дії цього чинника поглиблюються існуючі соціально-економічні диспропорції, прискорюється спад валового внутрішнього продукту, скорочення об'ємів промислового виробництва, зовнішньої торгівлі, зниження обсягів освоєння капітальних інвестицій в умовах відпливу інвестиційних капіталів з огляду на відсутність гарантій безпеки для інвестора та високий ступінь ризику.

Пряма дія збройних формувань у східних регіонах чинить не менший негативний вплив на національну економіку. Так, на захоплених територіях Донецької та Луганської областей, промисловість яких формувала понад 20% ВВП пошкоджені об'єкти інфраструктури, соціальні об'єкти й системи життєзабезпечення. Майже 75% виробничих підприємств Донецької області знищені або зруйновані внаслідок бойових дій [3].

Соціальні наслідки зазначених подій пов'язані зі скороченням кількості населення та рівня його зайнятості, збільшенням кількості внутрішньо переселених громадян, зниженням доходів і купівельної спроможності населення, девальвацією національної валюти, зростанням рівня інфляції та соціальної незахищеності населення, незважаючи на проголошене урядом підвищення мінімальних соціальних стандартів.

Проте, за даними міжнародних індексів інвестиційної привабливості економіки України, ключовими перепонами для її розширення на макрорівні є високий рівень корупції й відсутність боротьби з нею, недосконалість законодавства, відсутність реформ (судової, земельної), а також брак фінансових та податкових стимулів для інвесторів. На мікрорівні проблемами, що гальмують приплив інвестицій у вітчизняну економіку, є: недосконалість нормативно-правового регулювання діяльності суб'єктів господарювання, складність бюрократичних процедур оформлення бізнесу, непрозорість ухвалення інвестиційних рішень та недооцінка активів підприємств, значний тіньовий сектор економіки, низька ділова культура ведення бізнесу та неефективність антимонопольного регулювання [4].

З огляду на це, окреслимо першочергові кроки, спрямовані на подолання існуючих проблем та підвищення інвестиційної привабливості національної економіки. До них належить, по-перше, формування та реалізація стратегії вирішення збройного конфлікту між Україною й Росією та деокупації. Це дозволить призупинити негативні зміни в економіці й забезпечити добробуту населення, що стабілізує умови ведення бізнесу. До того ж це мінімізує інвестиційні ризики та забезпечить гарантовану безпеку вкладів як вітчизняних, так й іноземних інвесторів.

Удосконалення законодавства в інвестиційній сфері, зокрема щодо створення сприятливих умов інвестування для нерезидентів. Наразі законодавче забезпечення умов інвестиційної діяльності характеризується непослідовністю (за роки незалежності законодавчі норми змінювалися шість разів) та неврегульованістю. Тому для створення привабливого інвестиційного

поля потрібно гарантувати надійний захист інвестицій за рахунок обов'язковості виконання, стабільності та передбачуваності системи юриспруденції. Крім того, необхідно гарантувати можливість отримання роз'яснення щодо діючих нормативно-правових норм, вказуючи які з них чинні на момент укладання угод.

Боротьба з корупцією та зниження високого рівня бюрократизму та урядового регулювання бізнесу в Україні. Останній вважають одним з найвищих у світі, що у свою чергу створює необхідність захисту капіталу та зниження ризиків у залученні капіталу. Так, за даними досліджень Світового банку, витрати, спричинені проблемами, пов'язаними з виконанням договірних зобов'язань, злочинністю, корупцією та державним регулюванням, можуть становити понад 25% обсягів продажу, більш ніж утричі перевищуючи суму податків, сплачених фірмою в звичайному порядку [5, с. 19].

Зниження темпів інфляції та стабілізація курсу національної валюти, що можливо за рахунок ефективного бюджетного регулювання (контролю над виконанням дохідної та видаткової частини бюджету й зменшення реального дефіциту бюджету до 1–2% ВВП) та мінімізації боргового тягаря держави. Разом з тим, інфляційні очікування унеможливають середньострокове прогнозування валютного курсу, збільшуючи фінансово-економічну невизначеність. Для підтримання курсу національної валюти варто обмежити відтік іноземної валюти за кордон, контролюючи зовнішньоекономічну діяльність та операції з цінними паперами [6, с. 3].

Удосконалення банківської системи та фінансового забезпечення передбачає збільшення частки іноземного капіталу у банківському секторі. Збільшення кількості іноземних банків в Україні сприятиме притоку іноземного капіталу. Водночас, це потребує підвищення надійності банківської системи з боку Національного банку України.

Реформування фінансової системи слід почати з підтримки розвитку сталого фондового ринку, який би відповідав міжнародним стандартам, зрозумілим для іноземних інвесторів та створював придатні умов для залучення портфельних інвестицій.

Зміна кредитної політики, яка через високі ставки за кредитами негативний впливає на інвестиційну привабливість країни. Зокрема, підприємствам, які реалізують інвестиційні проекти, важко конкурувати з одержувачами позик, яким потрібні кошти для короткострокових операцій. Тому важливим завданням є створення сприятливих умов для активізації довготермінового кредитування завдяки зниженню відсотків за кредитами; переорієнтації на довготермінове кредитування; створення спеціальних інвестиційних банків із забезпеченням пільгових умов кредитування інвестиційних програм [7].

Створення сприятливих умов оподаткування та страхування інвестицій. З метою приваблення іноземних інвесторів варто знизити податковий тиск та спростити систему оподаткування (насамперед, гарантувати податковий кредит для інвесторів); формування порядку страхування інвестиційних ризиків. На нашу думку, запровадження податкових пільг повинне бути передбачене на державному рівні для інвесторів, які вкладають капітал у стратегічно важливі галузі економіки та в прогресивні сфери діяльності, пов'язані виробництвом ресурсозберігаючих технологій.

У сфері страхування інвестицій вважаємо за доцільне долучати не тільки вітчизняні страхові компанії, а й іноземні, що підвищуватиме рівень довіри інвесторів через більшу ймовірність повернення збитків у разі виникнення несприятливої чи ризикової ситуації.

Посилення антимонопольного регулювання вимагає підвищення ефективності діяльності антимонопольних органів з метою ліквідації монополій та формування вільної конкуренції серед інвесторів.

Залучення іноземних інвесторів до приватизації стратегічних об'єктів економіки, адже більшість іноземних інвестицій забезпечують саме іноземні інвестори завдяки участі у приватизації українських підприємств. Для ефективної участі стратегічних інвесторів в українській приватизації треба відмовитися від ручного управління економікою, збільшити роль саморегулятивних організацій, прийняти зрозуміле приватизаційне законодавство [8, с. 60].

Формування інвестиційної політики з урахуванням інвестиційного потенціалу регіонів. Зокрема, у Західному регіоні слід розвивати інвестиційні проекти, пов'язані із туристичною та курортно-рекреаційною сферою, а також добувною промисловістю (видобуток калійної й кухонної солі, вугілля, нафти й газу). У Південному регіоні цікавими для інвестування є модернізація портового господарства, розвиток мережі оздоровчих культурно-туристичних комплексів. У Донецько-Придніпровському регіоні до основних сфер для залучення капіталу є реконструкція та

технічне переоснащення шахт, металургійних і хімічних виробництв на базі ресурсо- й енергоощадних технологій, розвиток машино-, автомобіле- і літакобудування [6, с. 3].

В цілому вищезгадані кроки повинні підкорятись єдиній меті – синхронізації процесу модернізації виробництва зі створенням конкурентного ринкового середовища. Ті країни які узгоджували стратегію і тактику ринкових перетворень з головною метою досягли суттєвих результатів. Приклад Південної Кореї ноачно демонструє, що за 50 років безнадійно відстала країна може перетворитись на індустріально розвинену країну, одного з лідерів генерації та впровадження НТП. Синергія ринка і плану базувалась на активній участі держави в підтримці перспективних галузей і фірм, включаючи контроль внутрішніх витрат фірми [9, с. 101].

Таким чином, залагодження збройного конфлікту, відновлення економіки, підвищення соціальних стандартів населення, спрощення державного регулювання інвестиційної діяльності, запровадження прозорих і відкритих механізмів інвестування, боротьба з корупцією та бюрократизмом, розкриття підприємницького потенціалу та перегляд ролі держави – це невідкладні кроки для підвищення інвестиційної привабливості вітчизняної економіки.

Висновки. Наразі активізація інвестиційної діяльності в Україні є одним з першочерговим питанням, яке потребує вирішення. Нашій державі для залучення внутрішніх та іноземних інвестицій необхідно провести глибоке реформування економіки щодо покращення інвестиційної привабливості. Реалізація поставленої мети передбачає виконання цілого комплексу заходів, спрямованих на подолання негативних чинників інвестиційної діяльності (соціально-економічної нестабільності, неузгодженого законодавства, корупції, надмірної бюрократизації, тиску на бізнес, необдуманого податкового навантаження та слабкої страхової підтримки) та забезпечення позитивних змін в національній економіці (створення економічної, політичної, соціальної стабільності, забезпечення прозорості державного регулювання та відкритості економіки).

Перспективи подальших досліджень. Проблема залучення інвестицій буде завжди актуальною в ринкових умовах, тому перспективними будуть подальші дослідження шляхів підвищення інвестиційної привабливості України в умовах постійних та непередбачуваних змін. Особливо перспективним буде прогнозування змін економічних параметрів та їх вплив на соціально-економічне становище України, в контексті впровадження різних варіацій економічної політики.

Література:

1. Жалило Я. Війна, мир та економіка / Я. Жалило // Дзеркало тижня. – 2014. – №41. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://gazeta.dt.ua/macrolevel/viy-na-mir-ta-ekonomika-.html>.
2. Махортих Д.О. Щодо тенденцій розвитку економіки України у 2014-2015 рр. / Д.О. Махортих // Інститут стратегічних досліджень при Президенті України. – 2014. – Серія «Економіка», №32. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/1635/>.
3. Билинський А. Економіка Горловки в умовах війни і накануне референдуму / А. Билинський // Gorlovka.ua. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://gorlovka.ua/news/article/6486>.
4. Мотриченко В.М. Інвестиційна привабливість України: стан та шляхи активізації / В. М. Мотриченко // Фінансовий простір. – 2015. – №4 (4).
5. Вовченко О.Л. Інвестиції: економічна сутність та форми/ О.Л. Вовченко // Актуальні проблеми економіки. – 2004. – № 6. – С. 19.
6. Берестенко В. Оптимізація інвестиційної політики як основа забезпечення стійкого економічного зростання в Україні / В. Берестенко, С. Якубовський // Демократичне врядування : наук. вісн. – 2009. – Вип. 3.
7. Лазебник Л.Л. Інвестиційний клімат та економічна мотивація іноземного інвестування в Україні / Л.Л. Лазебник // Фінанси України. – 2010. – №4. – С. 82–88.
8. Коваль Н. О. Проблеми та шляхи покращення інвестиційної діяльності в економіці України / Н.О. Коваль, Л.В. Терпель // Економічний аналіз: зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет. – Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка», 2013. – Том 13. – С. 56–63.
9. Жуков С. Роль государства в сотворении «Южнокорейского чуда» / Жуков С. // Российский экономический журнал. – 1993. – №5. – с. 98-104.

1. Zhalylo Ya. Viina, myr ta ekonomika / Ya. Zhalylo // Dzerkalo tyzhnia. – 2014. – #41. – [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://gazeta.dt.ua/macrolevel/viyna-mir-ta-ekonomika-.html>.
2. Makhortykh D.O. Shchodo tendentsii rozvytku ekonomiky Ukrainy u 2014-2015 rr. / D.O. Makhortykh // Instytut strahichnykh doslidzhen pry Prezydentovi Ukrany. – 2014. – Seriya «Ekonomika», #32. – [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.niss.gov.ua/articles/1635/>.
3. Bilinskiy A. Ekonomika Gorlovki v usloviyakh voyny i nakanune referendumu / A. Bilinskiy // Gorlovka.ua. – [Yelektronniy resurs]. – Rezhym dostupu: <http://gorlovka.ua/news/article/6486>.
4. Motrychenko V.M. Investytsiina pryvablyvist Ukrainy: stan ta shliakhy aktyvizatsii / V. M. Motrychenko // Finansovyi prostir. – 2015. – #4 (4).
5. Vovchenko O.L. Investytsii: ekonomichna sutnist ta formy/ O.L. Vovchenko // Aktualni problemy ekonomiky. – 2004. – # 6. – S. 19.
6. Berestenko V. Optymizatsiia investytsiinoi polityky yak osnova zabezpechennia stiikoho ekonomichnoho zrostantia v Ukraini / V. Berestenko, S. Yakubovskiy // Demokratychnе vriaduvannia : nauk. visn. – 2009. – Vyp. 3.
7. Lazebnyk L.L. Investytsiinyi klimat ta ekonomichna motyvatsiia inozemnoho investuvannia v Ukraini / L.L. Lazebnyk // Finansy Ukrainy. – 2010. – #4. – S. 82–88.
8. Koval N. O. Problemy ta shliakhy pokrashchennia investytsiinoi diialnosti v ekonomitsi Ukrainy / N.O. Koval, L.V. Terpel // Ekonomichnyi analiz: zb. nauk. prats / Ternopilskiy natsionalnyi ekonomichnyi universytet. – Ternopil: Vydavnycho-polihrafichnyi tsentr Ternopilskoho natsionalnoho ekonomichnoho universytetu «Ekonomichna dumka», 2013. – Tom 13. – S. 56–63.
9. Zhukov S. Rol gosudarstva v sotvorenii «Yuzhnokoreyskogo chuda» / Zhukov S. // Rossiyskiy ekonomicheskij zhurnal. – 1993. – №5. – s. 98-104.

Авторська довідка

Видобора Володимир Володимирович, Vydobora Volodymyr, Выдобора Владимир Владимирович,

к.е.н., доцент, доцент кафедри ЗЕТ та ЕП, ОНЕУ

тел. 066 288 38 54, 723 02 79